

РАЗОМ НІЄЙНІЄМ

Щомісячна газета Черкаського обласного благодійного єврейського фонду „Турбота поколінь – Хесед Дорот”

Видається з грудня 2000 року.

Тамуз – Ав 5785 липень 2025

№7(283)

9 Ава – національний день жалоби єврейського народу

В історії Ізраїлю існує кілька дат, пов'язаних із трагічними подіями, що сталися з єврейським народом. За кожною з цих дат стоять події та долі величезної кількості людей. Найбільші трагедії відзначаються в країні на державному рівні. Серед цих дат особливе місце посідає 9 Ава, яка є національною жалобою єврейського народу. Адже саме на цю дату випадають найбільш знакові події: руйнація, як Першого, так і Другого Єрусалимських Храмів.

Ав є п'ятим місяцем (припадає приблизно на липень-серпень) єврейського календаря, який починається весняним місяцем Нісан – місяцем Виходу євреїв з єгипетського рабства. Відповідно до особливостей єврейського календаря дати його мають досить широку розбіжність щодо сучасного літочислення. Так, якщо у 2016 році 9 Ава припадав на 13 серпня, то вже в 2017 ця ж дата випала на 1 серпня, а у 2025 році 9 Ава випадає на 3 серпня.

Враховуючи драматичність та важливість даної дати для єврейського народу, цього дня прийнято постити, а також обмежувати себе в низці інших вчинків, включаючи відмову від слухання музики, купання та виконання подружніх обов'язків. Якщо ж традиції жалоби дотримуватись максимально строго, то підготовка до жалобних заходів 9 Ава повинна починатися взагалі за три тижні до вказаної дати (17 Тамуза), а виконання їх закінчуватиметься лише після її закінчення.

Багато невідготовлених людей можуть здивуватися, навіщо так суворо виконувати старі традиції, адже з моменту руйнування Храмів минуло чимало часу та й часи змінилися. Однак для євреїв ця дата є особливою, адже випадково чи ні, але на 9 Ава припадає досить велика кількість драматичних, а частіше трагічних подій, які, як правило, оберталися для юдеїв серйозними випробуваннями та масовими вбивствами.

Найперший зафіксований випадок, який випав на 9 Ава, стався у 1312 році. до н. (2449 року від Створення світу за єврейським календарем), коли до євреїв, що вийшли з Єгипту, повернулися розвідники, послані Моше. Вони принесли звістку, що мешканці, які живуть на Святий Землі, надто вороже налаштовані до єврейського народу. Злякавшись люди ухилилися від того щоб вийти в Землю Ізраїлю. За це Вс-вишній їх і покарав. Розгніваний Г-сподь ухвалив, що лише наступному поколінню євреїв буде дозволено завоювати Кнаан, після чого юдеям довелося ще 40 років блукати Синайською пустелею.

Через майже дев'ять століть, у 422 році до н.е., або за єврейською хронологією у 3338 році, сталася перша руйнація Єрусалимського Храму. За вказівкою вавилонського царя Навуходоносора, його военачальник Навузардан наказав своїм воїнам увійти до Храму. Три дні, з 7 по 9 Ава, загарбники бешкетували у знакові для євреїв споруди, після чого вона була підпалена. Храм, що загорівся ближче до вечора, палав весь наступний день. Він погас лише тоді, коли вогорів вщент. Більшість же юдеїв завойовники захопили в полон, в якому євреї пробули 70 років. 9 Ава 68 року римський военачальник Тіт Веспасіан, який потім став імператором, переможно завершивши облогу Єрусалима, наказав знищити зовсім недавно реконструйований царем Іродом Великим Другий Храм. Так сталося, що підпал найгарнішої споруди стався теж ближче до вечора 9-го Ава. Храм, як і в попередній раз, палав протягом усього наступного дня.

Через 64 роки цього ж дня 9 Ава черговий римський намісник Юдеї наказав на знак наруги розорати Храмову гору. Серед єврейського народу ця дія викликала масове невдоволення, яке вилилося в повстання під керівництвом Бар-Кохби, яке тривало три роки. Його завершення припало на 9 Ава 135 року (3895 за єврейським літочисленням). Саме тоді римські війська зайняли останній оплот повстання – фортецю Бейтар. Самого Бар-Кохбу вбили під час битви. У процесі повальної різанини, влаштованої римлянами, знищили 580 тисяч євреїв, про що свідчать записи історика Діона Касія. Велику кількість людей захопили в рабство, а саму Юдею перетворили на пустелю. Після римської навали в ній зазнала повної руйнації майже тисяча населених пунктів, від міст до невеликих селищ.

Але це події, пов'язані лише з Ерец-Ізраєлем. У пізніші часи 9 Ава відбувалися події, які мали для євреїв трагічні наслідки. Отже, цього дня 1095 року папа Урбан II дав старт першому хрестовому походу на Святу Землю. Його результатом стала загибель десятків тисяч юдеїв Палестини та знищення численних єврейських громад.

9 Ава 1146 р. у Німеччині та у Франції були організовані масові жорстокі єврейські погроми, а в 1290 р. почалося вигнання єврейського населення з англійських земель.

10 Ава 1306, наступного ж дня після такої трагічної дати, у Франції було видано указ, де наказувалося вигнати євреїв із країни. При цьому людей представники влади на місцях зобов'язали йти без майна, нажитого роками.

Через чотири десятиліття європейські країни спіткала найжорстокіша епідемія чуми, яка забрала мільйони життів. 9 Ава 1348 р. у поширенні цієї епідемії звинуватили євреїв. Це викликало напади на єврейські громади, які супроводжувалися грабежами та масовими вбивствами.

У 1492 р. іспанський король Фердинанд II Арагонський разом зі своєю короною Ізабеллою I Кастильською поширили указ, в якому наказувалося вигнати юдеїв з Іспанії.

9 Ава 1555 р. з'явилася перше у світовій історії гетто, „мешканцями” якого стали євреї Риму. Рівно через 12 років цього ж дня в гетто переселили всіх інших євреїв, які проживали в ті часи в містах Італії.

У європейській частині Російської імперії 9 Ава 1882 р. відбулися перші чорносотенні погроми єврейських громад.

9 Ава 1914 почалася Перша світова війна, в якій євреї гинули на всіх фронтах, що протистояли один одному.

Ця дата 1942 – початок депортації з подальшим знищенням в'язнів Варшавського гетто. Тоді ж розпочав роботу табір смерті „Треблінка”.

До таких же драматичних подій, хоч і не настільки кривавих, багато консервативно налаштованих ізраїльтян відносять виселення єврейських селищ, що розташовувалися в Північній Самарії, сектор Газа. Евакуація селищ розпочалася 10 Ава 2005 року.

Едуард Блокчейн.

Погром у Єдвабні: як було насправді

Ця трагедія сталася на території Радянської Білорусії у липні 1941 року. Тоді в невеликому містечку Єдвабня сталося масове вбивство євреїв, у процесі якого воно втратило більшу частину своїх жителів.

Згідно з офіційними джерелами, в Єдвабні тоді різними способами було вбито 1 600 євреїв, що на той момент становило 70 % його жителів. На згадку про цю трагічну подію на місці розправи після закінчення війни було встановлено меморіальну дошку.

Довгий час вважалося, що погром у Єдвабні (саме так офіційно називається ця подія) був здійснений силами окупаційних військ, тим більше що нацисти, що напали на СРСР, з євреями вже не церемонилися. Однак майже через шість десятиліть історик Ян Томаш Гросс, євреї, колишній польський громадянин, який проживав на той момент у Нью-Йорку, видав книгу, в якій заявив, що німці до цього погрому майже непричетні. Все було вчинено руками місцевих поляків.

Книга справила на польську громадськість і політикум ефект бомби, що розірвалася. Тонкість ситуації полягає в тому, що цей населений пункт до початку Другої світової війни входив до складу польської держави, потім 1939 року сюди прийшла Червона армія і край відійшов до Білоруської РСР. Після закінчення війни ця територія знову повернулася до складу Польщі, і звинувачення в тому, що, користуючись моментом, частина поляків вирішила пожити за рахунок своїх сусідів-євреїв, виглядає для країни ляпасом. І зараз влада Польщі намагається якимось чином, якщо не повністю виключити цей факт із біографії країни, то хоча б зменшити кількість жертв трагедії.

Слід зауважити, що до початку воєнних дій євреї та поляки в Єдвабні співіснували цілком мирно. Проте з початком Другої світової війни ситуація кардинально змінилася. Польська армія не змогла щось протиставити німецькій армії, і через місяць боїв була повністю розгромлена. Єдвабня на деякий час увійшла до зони німецької окупації. Для євреїв прихід фашистів не обіцяв нічого хорошого, адже маховик репресій щодо юдеїв вже набрав обертів.

Але раптово ситуація змінилася на кращий для євреїв бік. Відповідно до положень пакту Молотова-Ріббентропа Єдвабня увійшла до складу Радянської Білорусії на правах одного з регіонів Білостоцької області. Не дивно, що прихід частин Червоної армії євреї поселення сприйняли позитивно. Визволителів від нацистів урочисто зустрічали, а потім євреї активно долучилися і до будівництва нового радянського життя.

Однак, такі зміни були негативно сприйняті польським населенням краю. Польські націоналісти причаїлися на якийсь час і тільки чекали відповідного моменту, щоб помститися. І такий момент настав у 1941 р. Нова німецька окупація розпочалася для громадян Єдвабні вже 23 червня. Буквально одразу ж підняли голови польські націоналісти, які, починаючи з 25 червня, почали проводити перші антиєврейські акції, які стали прелюдією до трагедії, що розігралася незабаром.

Основні події розгорнулися вранці 10 липня. Тоді до містечка прийшли сотні жителів навколишніх сіл, що влилися у угруповання місцевих націоналістів. Спільними зусиллями вони організували загони, які спочатку заблокували містечко, а потім пішли його вулицями, виганяючи євреїв з будинків і відправляючи їх до площі. Ті ж городяни, які якимось чином намагалися чинити опір, піддавалися побиттям камінням, палицями, а то й зовсім рубалися сокирами і заколювалися вилами, які завбачливо були захоплені зі своїх садиб.

Таким чином загинули кілька десятків мирних жителів. Всі ці дії супроводжувалися насильством не тільки над чоловіками, що чинили опір, але й членами їхніх сімей. Деякі з євреїв, зрозумівши, що відбувається, самі спробували вчинити самогубство, щоб не наражати себе і своїх дітей на знущання. Зокрема, так вчинили дві молоді єврейки 26-річна Бася Бінштейн та 28-річна Чає Кужанська. Вони схопили своїх новонароджених дітей і кинулися до міського ставка, вирішивши краще втопитися самостійно, ніж потрапити до рук розпалених безкарністю польських убивць. Спочатку жінки опустили під воду своїх малюків, а після того, як вони захлинулися, самі стрибнули у воду. Бася Бінштейн потонула одразу, а от Чає Кужанської пощастило менше. Їй не дали захлинутися одразу, а витягли на мілководдя. Але люди, що зібралися навколо, не рятували її. Вони милувалися агонією молодої жінки, яка мучилася ще майже дві години.

Збереглися свідчення, причому згодом розказані самими учасниками подій, що як мінімум однією відрубаною головою вбитого єврея польські націоналісти грали у своєрідний футбол.

За першою хвилею погромів була друга. Учасники цієї „зачистки” перевіряли спорожні будинки на предмет євреїв, що сховалися там. Знайдених людей жорстоко вбивали дома. Принагідно дома ґрунтовно грабували, що не дивно, адже основою будь-яких погромів є насамперед особиста нажива. Національні та соціальні відмінності лише привід до них.

Усіх зібраних в результаті облави євреїв відвели на головну площу містечка. Спершу їх силою змусили звалити пам'ятник В.І. Леніну, який тут встигли встановити за радянської влади. Після цього людям вручили червоні прапори, вивели вперед рабина, змусили взяти пам'ятник, що впав, і під градом побоїв винести на околицю Єдвабні. Там нещасні викопали яму, де Леніна і закопали. Потім усіх євреїв загнали в опару і піддалили її.

(Закінчення на стор.2)

Літній сімейний табір „Аквадар 2025”

З 20 по 27 червня 2025 року у готельному комплексі „Аквадар”, що під Маньківкою Черкаської області пройшов літній сімейний табір „Аквадар 2025”.

„Сімейний табір починається з автобусу...” – саме так перефразовуючи відомий вислів, ми розпочали нашу незабутню подорож у світ тепла, світла й гармонії. Ми – 52 людини, справжніх родинних сердець, які зібралися разом, аби стати учасниками унікальної програми „Літній сімейний табір Аквадар 2025”. За це наша щира вдячність нашим друзям з Єврейської Федерації «Великий Метро-Вест Нью Джерсі», які вже багато років надають нам можливість проводити такі табори. А ще дуже вдячні Міжнародній громадській організації Центр Джойнт та Всесвітньому Союзу Прогресивного Юдаїзму, які долучилися до цієї благородної справи.

Наш табір мав назву: „7 свічок Менори – єврейські ключі до сімейної гармонії”. Кожного дня ми запалювали одну символічну свічку – ще один вогник у нашої спільної менори. Кожна свічка – це не просто світло, а знак внутрішнього зростання, розуміння, відкриття. Щодня до менори прикріплюється нова паперова свічка з написом – посланням дня. А разом із нею „ключ” – символічна суть прожитого дня. Ці ключі стануть пам'ятками, які надовго залишаться з нами, допомагаючи берегти здобуті єврейські цінності в повсякденному житті.

І ось – ми вже в дорозі. Комфортабельний автобус за три з половиною години довів до місця призначення – мальовничого Аквадара. Заселилися в затишні номери – і вже чекає нас обід. А після – початок табірної програми.

Наш перший день відкрила спільна зустріч. Саме тут ми дізналися, як розподілені групи: діти за віком – молодша, середня та старша, а дорослі сформували окрему, „батьківську” групу. У кожної з них – своє місце для зустрічей, знайомства, обміну думками й враженнями.

А ввечері настав особливий момент – Шабат. Ми зустріли Цари-

цю Суботу з піснями, молитвами, благословеннями. Команда мадрихів провела шабатню літургію з великою теплою. Батьки благословили своїх дітей, прозвучали традиційні слова Кидушу, ми ламали халі, ділили радість спільного духовного простору. І вже під зірками – відбулася перша символічна церемонія запалювання табірної менори. На свічці було написано: „Зупинись. Дихай. Будь”. Ключ дня проголошував: „Я обираю бути тут”.

Другий день став днем творчості, єднання і взаємопідтримки. Тема дня – Авраам і Сара. Цінність – гостинність, любов, щедрість. Групи готувалися до традиційного представлення. Це не просто виступ – це прояв внутрішнього „Я” групи: придумували назви, девізи, вигадували сценки, готували музичні номери, створювали декорації – все, аби поділитися своїм настроєм із іншими.

А ще учасники груп створювали скатертину гостинності, на якій відображали те, що на їх думку повинно бути на столі коли приймають гостей. А потім кожна група презентувала свій витвір іншим. І на завершення отримали велику спільну скатертинну гостинність.

А ще кожна група створювала листівки у вигляді чашки, яка містила в собі справжній пакетик чаю. Ці листівки будуть передані маломобільним підопічним Черкаського обласного благодійного єврейського фонду „Хесед Дорот”.

Після вечері настал мить Авдали – тонка грань між святом і буднями, момент переходу, який ми прожили разом у тиші та світлі вогню.

А далі – довгоочікуване представлення груп. Кожна з дитячих груп вразила креативністю та щирістю, а виступ батьків став справжньою родинною вечорою. Завершальним акордом була емоційна презентація від команди мадрихів – щира, яскрава, натхненна.

І ось настав час церемонії символічного запалювання нашої табірної менори. На свічці було написано: „Любити – означає відкривати двері”. Ключ дня проголошував: „Мій дім відкритий”.

І коли, здавалось би, день вже вичерпав себе – почалась дискотека. Танцювали всі: діти, батьки, навіть ті, хто не збирався. Єдність, сміх, музика – ось як завершився другий день нашого спільного шляху.

Третью дня нашого табору ми звернулися до постатей великих праотців – Моше та Аарона. Цінністю цього дня стало вміння слухати – не лише вухами, а всім серцем. Групи учасників розмірковували над тим, як важливо бути почутим і почути іншого. У програмі дня – щирі розмови, глибокі роздуми, театральні пантоміми та навіть... звуки природи, які виявились здатними „розповісти” більше, ніж тисячі слів.

Після обіду – час квесту. Всі учасники, незалежно від віку, об'єдналися у команди та вирушили у захопливу мандрівку по станціях гри. Тут знадобились кмітливість, креативність, винахідливість і знання. Фінальна станція стала особливою: з пазлів-уриwkів команд разом склали карту Ізраїлю – мов символ єдності, спільної мети та любові до Землі Обітованої.

Вечір прикрасила театралізована інтелектуальна вікторина. На присутніх чекали питання з варіантами відповідей – кумедних, несподіваних, іноді хибних, але завжди яскравих. Особливістю полягала в тому, що кожен варіант озвучував „експерт” – образний персонаж, який додавав гумору та емоційного забарвлення.

І ось настав хвилюючий момент – церемонія символічного запалювання нашої табірної менори. На свічці, яка палає теплою цього дня, було написано: „Слухай серцем”. А ключовим гаслом прозвучало: „Я тебе чую”.

День завершився яскравою дискотекою, де під запальні ритми разом танцювали і діти, і дорослі. Танці об'єднали всіх у єдине коло радості, як і спільні емоції цього незабутнього дня.

Четвертий день нашого сімейного табору був присвячений надзвичайно теплій і глибокій темі – Рут і Наомі. А ще – цінностям, які зіграють людські серця в будь-які часи: дружбі та вірності.

(Закінчення на стор.2)

Літній сімейний табір „Аквадар 2025”

(Закінчення. Початок на стор. 1)

Ранок розпочався з занять у групах, де діти й дорослі поринали у дивовижну історію Рут і Наомі, шукаючи у ній відгук у власних серцях. Говорили про силу бути поруч, коли інші відходять. Про дружбу, яка не питає, а просто залишається. Про вірність, яка не має умов. Маленькі руки плели браслети дружби, а великі серця – дарували їх із щирістю й теплом. Ці браслети ставали символами підтримки, пам'ятками про те, що ми не одні.

Опівдні табір заправ яскравими барвами майстер-класів. У кожному куточку – натхнення: створення прикрас і творчі витівки. Тут панувала справжня магія натхнення, де кожен міг проявити себе і подарувати іншим часточку свого світла.

А ввечері настала пора для інтелектуального свята. Ми зібралися всі разом, поділилися на команди та занурилися у захопливий КВІЗ. Тут було місце і для сміху, і для завзятої боротьби, і для спільної радості перемоги.

І ось, коли небо почало вкриватися зорями, настав урочистий момент – церемонія запалювання табірної менори. Сім свічок – сім днів, сім цінностей. І ще одна – як пульсуюче серце цього вечора. На ній були слова, що відлюнували весь день у наших душах: „Друг – це той, хто залишається”. А гасло, що лунало в тиші перед запаленням, звучало просто і сильно: „Я + Ти = Ми”.

Та й після цього свято не згасло – навпаки, воно вибухнуло кольоровими вогнями й музикою. Адже фінальним акордом цього теплого, натхненного дня стала запальна дискотека. Там, на танцювальному майданчику, дружба продовжила своє життя – в рухах, усмішках, у радості бути разом.

П'ятий день нашого табору став справжньою подорожжю у світ Ноаха, його ковчега та важливої цінності – відповідальності. Відповідальності за себе, за ближнього, за весь світ.

Ранкові заняття були поділені на дві частини, і кожна з них – мов яскравий мазок на спільному полотні цього дня. Малеча та середня група занурилися у творення: вони ліпили ковчег, різноманітних звірів, вигадували, кого б самі врятували від потопу – і серед фантастичних історій виринали імена друзів, рідних, домашніх улюбленців... У старшої групи була своя, глибша місія – вони вирізали паперові кубики, на яких записували ті цінності, які, на їхню думку, варто було б зберегти в умовному ковчезі людства. Чесність, емпатія, мир, дружба... Кожен кубик – немов обіцянка майбутньому.

А потім настала мить творчості, що поглинула всіх без залишку: учасники взялися писати сценарії, знімати і монтувати фільми про те, як можна врятувати світ. Камери крутилися, герої народжувалися просто на очах, репліки записувалися в один дубль, а інколи – в десятки. І раз за разом розквітали нові ідеї, несподівані й глибокі. Те, що відбувалося у знімальних групах, важко описати словами: стільки сміху, блиску в очах, спалаху уяви та справжнього натхнення!

Увечері, зібравшись усім табором, ми познайомилися із „супергероями”, створеними учасниками прямо тут. У кожного – свій образ, своє ім'я, свої надздібності. Але об'єднувало їх одне: бажання зробити світ кращим.

Потім настала довгоочікувана мить – кінопрем'єра! Фільми, зняті, озвучені та змонтовані самими учасниками, викликали шквал оплесків і справжнє захоплення. Це було свято творчості, щирих емоцій, глибоких думок і мрій. Треба відзначити, що крім фільмів, знятих учасниками табору, а це молодша, середня, старша групи і група батьків, свою кіно версію як врятувати світ представили і мадріхі.

На завершення – традиційне, зворушливе запалювання табірної менори. Сьогоднішній напис на свічці: „Мій світ – моя турбота”, а гасло, яке лунало, – „Що я можу зберегти?” – стало не просто словами, а викликом, який кожен забрав із собою в серці.

Але на цьому емоції не скінчилися! День завершився веселим караоке, де кожен міг проявити себе в пісні, а далі – яскрава дискотека, яка вже стала улюбленою традицією нашого табору. Танці, сміх, обійми і музика – все це є підтвердженням того, що світ вартий нашої турботи, а життя – нашої радості.

Тема шостого дня нашого табору – історія Давида і Голіафа – стала справжньою одою сміливості і віри. І цей день насправді надихав бути сильним, рішучим і не зупинятися навіть перед найважчими викликами.

Ранок почався з радісної миті – ми щиро привітали з Днем народження добру та натхненну мадрішку середньої групи Оксану.

А далі – рух, гра, команда! Молодші і середня групи вирушили на спортивний майданчик, де з азартом і запалом грали у футбол, стрибали через скакалку. Тим часом старша група разом з батьками мали приємну нагоду познайомитися з неймовірним гостем – Володимиром Торчинським з Умані. Поет, композитор і виконавець власних пісень поділився з нами своєю творчістю, щирістю й душевністю. Його поезія та музика торкалися найпотаємніших струн серця.

На денних заняттях усі таборяни – і діти, і дорослі – об'єдналися у змішані команди, щоб пройти захопливі спортивні випробування: перетягували канат, пролізали через „павутиння”, переносили стаканчик з водою на голові без допомоги рук, стрибали через перешкоди – кожне завдання викликало вибух емоцій, сміх, радість і відчуття справжнього єднання.

А ввечері на нас чекала тиха гавань релаксу. Усі, від найменших до найстарших, занурилися у медитативне малювання... каваю, каркаде та куркумою! Теплі відтінки й аромати, медитативна музика наповнили кімнату затишком і творчістю.

А потім для дорослих була проведена глибока і змістовна бесіда про царя Давида – не лише як біблійного героя, а й як державного діяча, автора Псалмів, людини з непростого долею. А тим часом діти молодшої і середньої груп продовжували релакс у компанії мультиків.

Коли день вже схилився до вечора, настав урочистий момент – запалення табірної менори. Цього разу свічка мала промовистий напис: „Йди вперед, навіть якщо страшно”. А девіз дня, що запалив кожне серце, звучав гордо: „Я зможу!”

І завершився день дружнім, веселим караоке! Тут кожен охочий міг подарувати пісню, емоцію, частинку себе.

Ось і настав останній, сьомий, день нашого незабутнього табору.

Темою цього особливого дня стала гора Сінай – місце одкровення, духовного піднесення і єднання. Цінності, які ми разом прожили цього дня, – віра та єдність.

З самого ранку табір наповнився творчим передчуттям – попереду на всіх чекала підготовка до фінального вечора, справжнього капусника. Кипіла робота: писалися сценарії, вигадувалися кумедні сценки, переписувалися відомі мелодії на нові слова, майструвалися костюми. Креатив лився через край, і в цей вир творчості занурилися абсолютно всі – і дорослі, і діти.

Поки батьки найменших таборян захоплено готували свої виступи, з малюками займалися мадріхі – щоб кожна дитина почувалася причетною до цього великого табірної дива.

І ось, нарешті, настав він – довгоочікуваний, хвилюючий вечір. Одна за одною групи виходили на нашу імпровізовану сцену, щоб поділитися своїм натхненням і гумором. Молодша, середня, старша, доросла (так-так, і батьки об'єдналися у власну групу!) – кожен виступ викликав бурхливі оплески й щирі посмішки глядачів. Мадріхи теж не залишилися осторонь і представили свій яскравий номер.

А потім настала особлива мить – ми запалили останню, сьому свічку на нашій табірній менорі. Вона світилася теплом спільного шляху, і на ній було написано: „Разом – ми світло”, а девізом дня стали слова: „Світло всередині мене”.

Але на цьому свято не завершилося!

Учасників вечора вразили своїм співом чарівні солістки жіночого вокального ансамблю „Нешама” з Черкас – Ольга Петух, Ірина Олексенко, Ріта Білик та Людмила Голдовська. А ще – чудовий дует Насі Червінської з Канева та Яші Гіндіна з Черкас, який зворушив серця присутніх виконанням пісні Кузьми Скрябіна „Старі фотографії”.

Несподіванкою для всіх стала демонстрація світлин із літніх таборів минулих років – теплі кадри, сповнені спогадів і радості.

Танцювальний виступ подарували глядачам дівчата старшої групи – Леся Рибак, Аліна Молібог, Маша Танська – разом із молодшим учасником Данею Гіндіним. Свій жартівливий танок із гумором та харизмою представили Галина Польська з Черкас та Юля Малиновська з Умані.

Завершила концертну програму Ріта Білик з Черкас, порадувавши всіх щирим виконанням пісні „Бути щасливими”.

Тепер на нашій табірній менорі палають усі сім свічок – це знак того, що табірна історія добігла кінця. Але вогники, які ми запалили в серцях одне одного, світитимуть ще довго.

Величезна подяка всім, хто доклав зусиль до організації цього незабутнього літнього сімейного табору!

Особлива вдячність – нашим дорогим спонсорам: Єврейській Федерації «Великий МетроВест» (Нью-Джерсі, США), Всесвітній Союзу Прогресивного Юдаїзму та Джойнту. Саме завдяки їхній фінансовій підтримці ми змогли створити цю казку разом.

Цей табір завершено, але його світло залишиться з нами назавжди.

Михайло Тайбішлак, хронікер табірних подій.

P.S. Ви можете побачити фотографії та відео з табору „Аквадар-2025” на сайті ЧОБЄФ „Хесед Дорот” <https://www.hesed-dorot.uk.ua> в рубриці СІМЕЙНІ ТАБОРИ. Бажаємо приємного перегляду і теплих спогадів!

(Закінчення. Початок на стор. 1)

Результат погрому сумний. Загалом загинуло близько 1,6 тис. євреїв різного віку. Тих же людей, які якимось чином змогли вижити у цьому кривавому місиві, зігнали у гетто, яке було ліквідовано окупантами у 1942 році. До наших днів дожили лічені євреї Єдвабні, які стали основними свідками на суді над погромниками.

Особливо слід зупинитися на ролі окупаційної

Погром у Єдвабні: як було насправді

влади. Відкрито німецькі військові у цій акції не брали участь. Однак, за свідченням очевидців, вранці до Єдвабні, в якій не було військового гарнізону, на таксі приїхали два німецькі офіцери-гестапівці. Вони фотографували все, що відбувалося в селищі. Таким чином, говорити, що погром – справа рук лише поляків, ображених співробітництвом євреїв із радянською вла-

дою, не зовсім виправдано. Найімовірніше, це була провокаційна акція, організована німцями, але, як і в українському Львові, здійснена руками місцевих радикальних елементів.

Факти, що розкрилися після публікації, виявилися шокуючими для сучасного польського суспільства. А після того, як на польському телебаченні було показано документальний фільм

під назвою „Де мій старший син Каїн?”, у якому учасники тих подій ділилися подробицями погрому, скандал спалахнув вже неабиякий. Щоб розрядити ситуацію довелося втрутитися особисто польському президентові Олександру Квасневському. Приїхавши у 2001 р. на траурну церемонію, присвячену 60-річчю погрому в Єдвабні, він вибачився перед євреями Польщі та всьому світу за вчинене етнічними поляками зло в роки війни.

Едуард Блокчейн.

Найвідоміший єврейський чарівник

Грін (Рон Візлі).

Деніел Редкліфф народився 23 липня 1989 року в респектабельному районі столиці Великобританії. Мати – Марсія Джанін Грешем Джейкобсон, агент з кастингу, уродженка ПАР єврейського походження, батько – Алан Джордж Редкліфф, літературний агент народився в Банбріджі (Північна Ірландія).

Перший акторський досвід юний Деніел придбав у театральній студії, зігравши мавпу. Освіту здобував у престижних школах Лондона, де навчалися лише представники чоловічої статі. На кіноекран потрапив десятилітнім хлопчиком, зігравши легендарного ілюзійніста Девіда Копперфілда в юні роки. Батьки заохочували захоплення сина. Адже в ранній молодості вони розпочинали свій творчий шлях як актори.

Після фільму про знаменитого фокусника Редкліфф вирушив на кастинг для фільму „Гаррі Поттер та філософський камінь”. До речі, на роль Гаррі претендував і американець Ліам Ейкен, проте авторка книги хотіла бачити головного героя на екрані лише у виконанні британського актора. Відібрані діти брали участь у проєкті протягом десятиліття. В останніх фільмах про Гаррі Поттера герої виявилися молодшими за своїх виконавців більш ніж на п'ять років. Рятувало те, що актори, які грали головних персонажів, були не настільки великими за своїми параметрами.

Зйомки в кінострічках про Гаррі Поттера „подарували” молодому акторові заздрість та вороже ставлення однокласників,

тому йому довелося залишити навчання у престижній школі. Однак юнак знайшов у собі сили продовжити творчу діяльність.

Талант драматичного актора дозволив зіграти йому збожеволілого конюха однієї з п'єс Алана Стренга, мийника вікон у мюзиклі „Як досягти успіху в бізнесі, нічого не роблячи”, Розенкранца у спектаклі, поставленому в театрі „Олд Вік”, „Розенкранц і Гільден”. Втім, досить активна діяльність Редкліффа в театрі, що рідкість для західних акторів, не дала йому десятої частки успіху, який принесла роль Гаррі Поттера. Це відноситься і до його віршів, збірка яких була видана під дівочим прізвищем матері.

Для подолання інерції образу Гаррі Поттера актор почав активно зніматись у серіалах, містичних, фантастичних, мелодраматичних, архаїчних кінокартинах. Це англійський серіал „Нотатки юного лікаря”, створений за розповідями Михайла Булгакова, фентезі-трилер „Роги”, мелодраматичний фільм „Дружба і ніякого сексу”, драматичний хорор „Франкенштейн”, трагікомедія „Людина – швейцарський ніж” тощо.

В останні роки Редкліфф створив образ молодого агента ФБР у кінострічці „Абсолютна влада”, зіграв яскраву роль порочного негідника, зіпсованого доступною любов'ю, шаленими грошима, в „Люзії обману – 2”, героя, який вижив у найскладніших умовах Амазонки, у психологічному трилері „Джунглі”.

Однак статус найбільш оплачуваного актора десятиліття та найбагатшої молодшої людини у його віці принесло йому створення кінообразу Гаррі Поттера.

Цікаво, що він називає себе англійцем, незважаючи на те, що його батьки мають інше походження. Батько, Алан Джордж Редкліфф, є протестантом та вихідцем із Північної Ірландії. Мати, Марсія Джанін Грешем Джейкобсон, народилася в ПАР, але має єврейське коріння, яке тягнеться до Литви, Польщі, Німеччини, Росії, звідки свого часу емігрували її предки. У Велику Британію її сімейство переселилося через те, що в цій країні євреїв не утискали на відміну від інших європейських країн. Там Гершони почали називатися Грешем. Споконвічне єврейське прізвище матері знаменитого актора походить від давньоєврейського імені першого сина Моше-рабейну, що веде свій початок від левітів, іудейських священнослужителів. Рід Гершонів славився своїми музикантами, які брали участь у храмових співах.

До речі, і саме ім'я актора Деніел цілком старозавітне, що відповідає його національним корінням. Хоча сам Редкліфф називає себе агностиком, атеїстом, проте в дитячі роки він пройшов традиційний єврейський обряд обрізання, та й зараз

при нагоді виявляє гордість своїм походженням. Втім, іудейські обряди не виконує.

Лише у 29-річному віці актор дізнався трагічну історію про свою єврейську спадщину. Беручи участь у проєкті BBC „Ким ти себе вважаєш?”, Редкліфф вперше прочитав передсмертну записку, залишену його прадідом, Семюелем Гершоном, перед самогубством. Прадід актора, власник сімейного ювелірного бізнесу в Лондоні, зазнав пограбування і втратив усе, що створював довгі роки. Британські поліцейські, які під впливом антисемітських настроїв на той час, звинуватили Герсона та його сім'ю у тому, що вони інсценували пограбування. Банкрутство і крайній розпач змусили чоловіка накласти на себе руки. Після трагічної загибелі сорокадворічного Семюеля Герсона страхова компанія із запізненням відшкодувала шкоду його сім'ї.

Ознайомившись із обставинами, що призвели до самогубства його предка, актор не зміг стримати сліз. „Дуже неприємно бачити, що бути євреєм – це сам по собі доказ провини”, – сказав Деніел Редкліфф, — Тут є над чим замислитися”.

Нині актор, схоже, назавжди асоційований глядачами з Гаррі Поттером, прагне втілити в життя нові проєкти, в яких немає того амплуа „хорошого хлопця”. Як приклад можна навести кінокартину „Небезпечно завдання”, зняту у 2018 році, де Редкліфф виконав роль військового льотчика, який займається перевезеннями наркотиків. Актором підписано контракт для участі у гумористичному серіалі „Чудотворці”, де Деніел створив образ ангела нижчої ланки, що рятує планету від знищення. А ще він відчуває палке бажання знятися у фільмах Квентіна Тарантіно, Веса Андерсона, братів Коенів.

Марина Слівіна.

Деніел Редкліфф в ролі Гаррі Поттера в кінострічці „Гаррі Поттер і філософський камінь”.

Коротка історія Храмової гори

У світі існують місця, які через різні обставини є священними для багатьох людей. Причому національність їх часто не має значення. Серед найбільш відомих можна назвати Мекку та Медіну в Саудівській Аравії, куди щорічно стікаються мільйони паломників, які здійснюють хадж. Храмова гора в Єрусалимі за своєю значущістю для багатьох людей також є одним із найшановніших місць. Для юдеїв воно вважається знаковим, а для мусульман знаходиться на третьому місці за святістю, йдучи одразу за Меккою та Медіною.

Зараз Храмова гора являє собою прямокутну територію, що підноситься над старим Єрусалимом, обнесену високими стінами. Максимальна висота кам'яної кладки стін досягає 45 метрів, а обсяг матеріалу, що пішов на будівництво захисних споруд навколо площі, лише трохи поступається третій за величиною піраміді на плато Гіза в Єгипті (піраміді Менкаура).

У різні роки на Храмовій горі розташовувалися Перший і Другий Єрусалимські Храми, а в майбутньому передбачається будівництво Третього. В даний час тут знаходяться відомі мусульманські культові споруди – Купол Скелі та мечеть Аль-Акса. Довгий час територія Храмової гори належала арабам, проте під час Шестиденної війни її захопили ізраїльські десантники, під командуванням Мордехая Мурома. Історія Храмової гори поділяється на кілька періодів.

Час Першого Храму. Вважається, що ця ділянка землі була викуплена у євусея Аравни самим царем Давидом. Для цього кожне із колін Ізраїлю дало певну суму грошей. Спочатку Давидом тут був зведений жертвник Б-гу Ізраїлю, подальше будівництво продовжив його спадкоємець – цар Соломон, який спорудив тут Перший Храм. У ньому проводилися щоденні служби, приносилися жертвоприношення, проте чоловіки-євреї були зобов'язані відвідати його тричі на рік під час свят. Цей період тривав 410 років доти, як Перший Храм був зруйнований Навуходоносором у процесі придушення повстання юдейського царя Седекії проти Вавилону.

Період Другого Храму. Новий період розпочався у 538 році до н.е. У цей час із вавилонського полону до Єрусалиму повернулися євреї, які почали відбудовувати зруйноване раніше. Спорудженням

Другого Храму керували Зірубавель бен Шеалтіель та первосвященик Єгошуа бен Яхоцодак. Власне будівництво велось чотири роки, проте в ньому була тривала 16-річна перерва. На наступні кілька століть Храм став найважливішим центром для єврейського народу, виконуючи, крім духовних, ще й законодавчі, судові та суспільні функції.

За царя Ірода Храмова гора зазнала реконструкції. Поверхня її була вирівняна: всі фрагменти, що піднімаються, знесені, а низькі – засипані, територія площі збільшена, зведено стіни та підпірні арки. Храм при Іроді перетворився на надзвичайно красиву архітектурну споруду. Частина будов, збудованих при Іроді, збереглася до теперішнього часу. Роботи з реконструкції були продовжені його спадкоємцями – царями Агрипою I та Агрипою II, закінчившись лише з початком Іудейської війни. У 70 році н.е. Храм було знищено римськими військами.

Часи римського панування. Пора запустіння на Храмовій горі тривала 60 років доти, як імператор Адріан не вирішив побудувати на тому місці де стояв Єрусалим колонію Елія Капітоліна. Замість єврейського храму було ухвалено рішення спорудити римський, присвячений Юпітеру, поряд з яким мала стояти кінна статуя самого Адріана. Це підняло євреїв на збройне повстання, ватажком якого виступив Бар-Кохба, що тривало чотири роки. У звільненому від римлян Єрусалимі було збудовано тимчасовий Храм, який простояв до відновлення римського панування.

Понад 200 років на Храмовій горі було запустіння, доки на римський престол не зійшов Юліан. Він мав своє бачення ситуації, тому імператор ухвалив відновити Храм в Єрусалимі. Однак ці плани не здійснилися через швидку смерть самого Юліана.

Часи Візантії. Після поділу Римської імперії територія нинішнього Ізраїлю відійшла до Візантії. Юдейська релігія через християнство, що активно розвивалося, відійшло на другий план, тому на Храмовій горі в цей момент ніяких відновлювальних робіт не проводилося. Місце перебувало в запустінні, а під стінами площі утворилося міське звалище.

Перший мусульманський період. Відновлювальні роботи на Хра-

мовій горі розпочалися з приходом арабів до Палестини. Спочатку у південній частині гори вони збудували мечеть Аль-Акса, а потім, у 687-691 роках, правитель Абдул аль-Малік ухвалив спорудити над каменем основи (місце, де знаходилася Свята Святих гори) Купол Скелі. Нинішній вигляд Аль-Акса набула 1035 року, а до цього дерев'яна споруда перестроювалась п'ять разів.

Часи хрестоносців. Період хрестових походів на довгий час перетворив мусульманські храми на християнські. Аль-Акса стала Храмом Соломона, а Купол Скелі – Храмом Господа, причому його зображення з хрестом на даху перетворилося на символ новоствореного Єрусалимського королівства.

Другий мусульманський період. Близько 90 років хрестоносці правили бал у Палестині. Однак безперервні війни з арабами підкосили економіку Єрусалимського королівства, і воно пало під тиском військ Салах-ад-Діна. Негайно майже всі церкви Єрусалима (виняток склав храм Воскресіння) були перетворені на мечеті. Мамлюки, які невдовзі прийшли до влади провели нову реконструкцію Храмової гори, встановивши навколо височини, на якій стоїть Купол Скелі, арочні конструкції, а в стінах проробивши ворота для проходу віруючих, що збереглися до теперішнього часу.

Часи Османської імперії. З приходом у XVI столітті на землі Палестини імперії Османа на Храмовій горі починається грандіозне будівництво. За повелінням Сулеймана I Чудового в Єрусалимі та навколо Храмової гори наново відбудовуються стіни, а Купол Скелі прикрашається керамікою.

Сучасний період За підсумками Першої світової війни Єрусалим стає частиною підмандатної британської території. Храмова гора оголошується арабами національним символом палестинців. Після виходу звідси британців та проголошення Держави Ізраїль, це місце переходить у володіння Йорданського королівства. Протягом 1958-1964 років на території починають проводитися ремонтні роботи, під час яких купол Аль-Акси, що до цього часу складався з сірого свинцю, був замінений на алюмінієвий, покритий позолотою. Це були останні видимі зміни на Храмовій горі. Решту часу XX століття і зараз змінювалася лише політична приналежність святого місця, переходячи від арабів до євреїв і навпаки.

Едуард Блокчейн.

Декілька фактів про Стіну Плачу

Стіни прихована під землею.

Для стійкості кожен новий ряд каменів був покладений із невеликим зміщенням усередину, тому Стіна трохи нахилена.

Сьогодні Стіна Плачу – це найсвятіше місце для юдеїв, куди щодня приїжджають тисячі паломників та туристів з усього світу.

Люди залишають записки з проханнями між камінням Стіни, а потім моляться чи залишаються в тиші. Ці прохання можуть бути як особистими, так і загальними, наприклад, про мир для всього людства. Раз на місяць записки збираються і захоронюються на Олійній горі, що

символізує їхнє вічне звернення до Б-гу.

У Стіни Плачу існує поділ за статтю: чоловіки моляться з лівого боку, жінки – з правого.

У святкові та суботні дні у Стіни панує похвалення: чоловіки танцюють з Торою та радіють, тоді як жінки у ці моменти моляться за своїх чоловіків та синів.

Відвідувачі мають бути скромно одягнені: у жінок мають бути закриті плечі, а чоловіки зобов'язані носити головний убір (ярмулку чи кіпу), які можна взяти напрокат на місці.

Відвідування з тваринами заборонено.

Стіна Плачу є не лише місцем молитви, а й

важливим історичним символом для єврейського народу. Вона служить нагадуванням про зруйновані Храми та надією на відновлення.

Протягом року на околицях Стіни Плачу проводяться різні єврейські свята та урочистості, які збирають тисячі віруючих.

Стіна Плачу не тільки священне місце, а й об'єкт археологічних досліджень. Навколо неї проводяться розкопки, які допомагають дізнатися більше про древні структури та культуру Єрусалиму.

Ввечері у дні свята Стіна Плачу наповнюється атмосферою єдності, коли євреї різних культур збираються разом, щоб відсвяткувати та молитися, створюючи неповторний дух спільності та солідарності.

<https://isralove.org>

Мала Стіна Плачу – святиня, про яку мало хто знає

На івриті це місце називають Котель ха-Катан, що означає Мала Стіна Плачу. Вона знаходиться в мусульманському кварталі Єрусалиму і є частиною базових конструкцій Другого Храму. Про цю святиню, на відміну від великої Стіни Плачу, мало хто знає, але це не применшує її значущості в духовному плані.

Обидві стіни є фрагментами величезного стародавнього фундаменту, який звели за вказівкою Ірода Великого навколо Храмової гори, де височіли знаменитий Єрусалимський храм. В результаті археологічних досліджень було з'ясовано, що кам'яні блоки, що знаходяться під і над землею, вважаються за різними історичними епохами: від періоду правління царя Соломона (X ст. до н.е.) до часу царювання Ірода Великого (останні 10-річчя I ст. до н.е.).

Мала Стіна Плачу розташована за 200 м на північ від своєї іменитої родички. Дорога до неї пролягає через мусульманський квартал. Якщо підійти до Західної брами, яка веде на Храмову гору, то з лівого боку можна побачити арку. Пройшовши через неї, мандрівники потрапляють у короткий завширшки близько трьох метрів прохід із потужною давньою кладкою. Археологи датували два її нижні ряди, віднісши їх до епохи Другого Храму. Найдавніші камені, приховані ще нижче, розташовані в культурному шарі міста, який наростав тисячоліттями.

Слід пам'ятати, що в юдейській релігії святість місця встановлюється не тим, наскільки давніми є каміння. Головне – близькість до

тієї частини Храмової гори, де наймудріший правитель Соломон розмістив у Ковчезі Завіту кам'яні скрижалі Мойсея. Виявляється, що в за святістю Мала Стіна Плачу знаходиться на другому місці після відростка тунелю під Храмовою горою. А ось відома всім Західна Стіна – лише на третьому.

Можна зробити висновок, що Мала Стіна хоч і не така популярна у туристів, але, по суті, саме вона – один із ключових юдейських центрів. За переказами, це місце пов'язане з приходом пророка Іліягу. Вважають, що сам Г-сподь говорив тут із рабином Авраамом ха-Леві Брухімом.

Євреї не завжди мали доступ до цієї святині. Починаючи з XIII століття, прохід уздовж неї був притулком для паломників-мусульман, що прибували сюди. На ділянці перед Малою Стіною розташовані два невеликі дворики, що утворилися при спорудженні громадського туалету для мусульман, входу до якого зараз немає.

Протягом 19 років ця святиня контролювалася Йорданією. Це сталося через те, що в 1948 році під час війни за незалежність Ізраїль втратив контроль над Старим містом. Євреї стали вільно відвідувати святе для них місце лише у 1967 році після Шестиденної війни. Тоді Єрусалим повністю перейшов під юрисдикцію Ізраїлю.

Здавалося б, проблема вирішилася, проте за останні десятиліття

сталося багато конфліктів між євреями, які приходили сюди молитися, та місцевими мусульманами.

На початку 1970-х археологічні розкопки, що прово-

дилися біля Малої Стіни, призвели до небезпеки обвалення навколишніх будівель. Щоб зміцнити конструкції, інженери просверлили кілька отворів у цій стіні. Це викликало почуття обурення і в єврейського, і арабського населення. Для недопущення конфліктів владні структури країни ввели заборону на будь-які перетворення дворової території. Наприклад, тут не можна ставити навіть лави.

Як і біля Західної Стіни, у цієї святині, незважаючи на маленьку територію біля неї, віруючі люди вимовляють молитви, закладають у просвіти між блоками свої послання Вс-вишньому з проханнями. Тут досить часто проводиться бріт-міла – обряд обрізання.

Павло Замир.

Таємниці релігії друзів

перша людина, яка увірвалася в єдиного Бога. Як і в інших монотеїстичних релігіях, у них є просячарі культових служителів-жертців, а також існує певна подоба церковної ієрархії.

Тим не менш, це повністю самостійна релігійна течія з правилами, що давно сформувалися. Одне з найголовніших говорить, що друзом сторонній людині стати неможливо. Їм потрібно народитися від матері та батька, які є друзями. Якщо ж один із батьків дитини буде представником іншої нації, то вона вважатиметься будь-чим, але не другом. Такі правила були введені в 1043 році, коли дана релігія остаточно закрилася для вступу в неї неофітів з числа непосвячених.

Ще однією важливою особливістю вірувань друзів є абсолютна заборона розмов із сторонніми про таємні особливості своєї релігії. Того, хто проговориться випадково чи навмисно, чекає неминуча кара. Доведено кілька випадків, коли надто відверті друзі просто вбивали. І тепер, пам'ятаючи про можливі наслідки, інші представники цієї народності багатозначно мовчать. Схожа ситуація існує і щодо їхніх священних писань. До них допускається вкрай обмежене коло посвячених людей. А для інших людей невідомо, що у цих книгах написано, і навіть те, де священні писання зберігаються.

У друзів існує суворе обмеження за віком щодо отримання допуску до таємниць своєї релігії. За аналогією з юдаїзмом мінімальний віковий поріг становить 40 років. Тільки з настанням допус-

мого віку людина допускається до складного 12-місячного випробування. І лише успішно пройшовши його, обраний дістається посвяти. Що цікаво, у існує рівноправність статей. І жінки, і чоловіки мають абсолютну рівні права на допуск до випробувань та посвячення.

Остання із зазначених особливостей украй незвичайна, враховуючи, що друзи – один із близькосхідних народів. Але тут треба знати одну тонкість: усі друзи діляться на дві категорії: мудреців (укаль) та просто світських людей (джухаль). Отож жінки у друзів від народження вважаються мудрецами, тому вони й наділені рівноправністю із чоловіками. Цей принцип добре гармонізує з віруваннями гностиків. У друзів, як і в гностичизмі, премудрість Бога представляється в жіночому образі, що побічно, але дуже суттєво продовжує період існування їхньої релігії.

Є й певна схожість із ісламом. Друзи уникають іконографії. Свої почуття вони виражають викорис-

танням різних фарб, кожна з яких має власне смислове навантаження. У них є перелік із п'яти кольорів, які мають силу, що називається „хаад”. Усі ці силкові кольори нанесені на прапор друзів.

На першому місці зелений колір, названий „Акль”. Він уособлює вищий принцип творіння, рос-лини та землю. Червоний колір „Нафс” є символом Всесвітньої душі та жіночого початку. Далі іде жовтий колір „Калима”. За ним стоїть Божественне слово творіння Всесвіту. На четвертому місці блакитний колір „Сабік”. Він уособлює

воду та множинність вибору шляхів людини. Завершує список білий колір „Талі”. За ним стоїть Майбутнє і парафія Спасителя. Для простої людини він є символом релігії та чистоти.

Враховуючи свою вкрай незначну чисельність, друзам заради простого виживання доводиться пристосовуватися до різних політичних умов. Вони швидко переймають звичай корінних народностей у місцях нинішнього проживання. Так, перебуваючи у значній своїй масі в мусульманському середовищі, друзи і поведуться як мусульмани. В Ізраїлі ситуація подібна, з тією лише відмінністю, що тут друзи ближчі до юдеїв. Причому ця близькість настільки сильна, що друзям дозволено служити в Армії оборони Ізраїлю.

Якщо ретельніше придивитися до відомих тонкощів релігійних вірувань друзів, то з'ясується їхній зв'язок із найсучаснішими науками та космологічними теоріями. Наприклад, головним у релігії друзів вважається Божественний розум, який створив Всесвіт, але не простий, а дуже складний, що включає у собі безліч паралельних Всесвітів. І людина, роблячи ті чи інші дії, насправді вибирає, в якому із них вона опиниться. Погодьтеся, це близько до теорії паралельних світів, що описується в квантовій механіці.

Для друзів немає загробного світу. Як і давні гностики, вони вірять у реінкарнацію, вважаючи, що душа померлого негайно вселяється у тіло новонародженого. Друзи не відчують страху смерті, тому вороги, які знають це, втрачають стійкість.

Марина Слівіна.

„Психологічне здоров’я – наш пріоритет” –
саме під таким гаслом працюють центри психологічної допомоги „Ор Шалом”.

Цей проєкт створено для єврейського населення України за підтримки єврейської благодійної організації „Джойнт”. Усі послуги для єврейського населення надаються безкоштовно!

Психологічні центри „Ор Шалом” надають широкий спектр послуг для всіх вікових категорій, а саме:

- 🌀 психологічна допомога у важких ситуаціях;
- 🌀 психодіагностика та реабілітація;
- 🌀 психологічне консультування та просвітництво;
- 🌀 проведення психологічних тренінгів;
- 🌀 розвиваюча та психокорекційна робота;
- 🌀 поєднання психології розвагами, організацією відпочинку і знайомство з однодумцями.

Ми створюємо довірчі відносини між психологами та клієнтами, щоб кожна людина відчувала себе спокійно і захищено в нашому центрі. Ми розуміємо, що в сьогоденній реальності багато людей відчувають стрес і тривогу через складні обставини в країні. У такій ситуації важливо піклуватися про своє ментальне здоров’я і знаходити ресурси для підтримки. Практикується індивідуальна, групова, сімейна форми терапії та консультування.

Центри психологічної допомоги „Ор Шалом” вже працюють в містах Київ, Одеса, Хмельницький, Львів, Полтава, Дніпро, Тернопіль, Вінниця, Рівне, Чернівці, Суми та Харків.

**А з 14 липня 2025 року в приміщенні ЧОБЄФ „Хесед Дорот” розпочав свою роботу
центр надання психологічної допомоги „Ор Шалом” в Черкасах.**

Команда дипломованих і сертифікованих спеціалістів у різних напрямках психології та психотерапії мають багаторічний досвід. Це дає змогу розв’язувати проблеми будь-якої складності. Знайомтесь.

Ольга Дудка – психологиня і травматерапевт Центру психологічної підтримки „Ор Шалом”, працює з дітьми та підлітками. В 2007 році закінчила Черкаський національний університет імені Богдана Хмельницького. Запрошую до роботи дітей, підлітків, молодь до 18 років та їх батьків. Разом ми можемо розглянути будь які складні для Вас ситуації.

Працюю з дітьми:

- 🌀 з тривожністю, зі страхами, агресією, низькою самооцінкою, панічними атаками, нервовими зривами, складнощами у спілкуванні з однолітками, ситуації, які ніяк не можете забути, пошук себе, самоконтролю, бурхливими емоціями. і т.д.
- 🌀 з корекцією поведінкових проявів: гіперактивність, імпульсивність, неслухняність, уникнення спілкування, дитячі істерики і т.д.
- 🌀 робота з адаптацією: допомога у пристосуванні до дитячого садка, школи, нових умов, втрат, змін у родині, зміна місця проживання (вимушене переселення) і т.д.

- 🌀 з покращенням комунікації: міжособистісні взаємини в родині, з друзями, батьками, вчителями, в колективі.
- 🌀 з психологічними травмами: подолання наслідків булінгу, насильства, втрат, стресових ситуацій, в тім числі пов’язаних з війною.

Працюю з батьками:

- 🌀 з непорозумінням у спілкуванні – батьки – діти;
- 🌀 зі складнощами у вихованні, навчання ефективним методам виховання, налагодження взаєморозуміння в родині, підтримка у вихованні дітей з особливими потребами і т.д.

Разом з психологом у вас є можливість подивитися на ситуацію під іншим кутом зору, зрозуміти себе, переглянути свої стратегії поведінки. Впевнена, що кожен з нас має величезний потенціал для творчості, відновлення та розвитку. І секрет власного щастя ховається у підсвідомості кожного з нас.

Зв’язатись можна за телефоном: (050) 976 73 17 Пн., Ср. – 8³⁰-14³⁰; Вт., Ч.т – 14³⁰-20⁰⁰

Оксана Ткач – практичний психолог і психотерапевт Центру психологічної підтримки „Ор Шалом”, працюю з дорослими. Маю ступінь магістра за спеціальністю „Психологія”.

Допомагаю людям знаходити душевний спокій через щирі розмови і пошук рішення. Якщо вам важко на серці, самотньо, є тривога, сум, маєте складні стосунки, погано спите, втратили сенс життя – приходьте, разом знайдемо спокій і полегшення. Ви важливі, і вам не треба справлятися з усім наодинці.

Часті запити, з якими працюю:

- 🌀 тривожні, депресивні стани, панічні атаки;
- 🌀 порушення сну, важкі сновидіння;
- 🌀 психосоматичні розлади;
- 🌀 життєві кризи (професійні, сімейні, особисті);
- 🌀 складнощі у спілкуванні з партнером, родичами, оточенням;
- 🌀 почуття самотності, розлучення, страх нових стосунків;
- 🌀 невпевненість у собі, низька самооцінка;
- 🌀 пошук сенсу та ресурсу жити;
- 🌀 ... а також просто, коли „все дуже складно і нестерпно”.

Зв’язатись можна за телефоном: (099) 224 96 46 Пн. – Чт. – 8³⁰-14³⁰

**Психологічні центри „Ор Шалом” – це місце, де люди отримують допомогу в будь-який момент свого життя.
Розпочни шлях до щасливого та повноцінного життя разом з „Ор Шалом”!**

Штетли Черкащини

(Продовження. Початок в №1 (277), 2 (278), 3(279), 4(280), 5(281), 6(282))

Мошни – село у Черкаському р-ні Черкаської обл. Відомо з 15 ст. У 16–18 ст. – у складі Речі Посполитої. З 1793 – у складі Російської імперії. В 19 – поч. 20 ст. – село Черкаського повіту Київської губернії. У 1920-х роках. – районний центр.

У 1847 р. у Мошнях проживав 351 єврей, у 1897 – 1022 євреїв (12,7%), у 1926 у Мошнянському р-ні – 97 євреїв.

Євреї жили у містечку з часів Речі Посполитої. У 1867 р. у Мошнях діяло три синагоги. В 19 – поч. 20 ст. основними заняттями єврейського населення були ремесла, посередництва та дрібна торгівля.

У 1912 р. у Мошнях працювало єврейське ощадно-позичкове товариство.

У 1914 р. євреям належали аптека, лісовий склад, медоварний завод та 25 лавок (у т. ч. 9 бакалійних, 8 мануфактурних).

У роки громадянської війни єврейське населення постраждало від погромів та епідемії; у травні 1919 погром у Мошнях учинили загони отамана Григор’єва, у серпні 1919 стався погром, влаштований частинами Добровольчої армії.

Єврейське населення Мошен було знищено під час Катастрофи.

Вільшани – місто у Городищенському районі Черкаської області. Засноване близько 1598 р., у складі Російської імперії з 1793 р. У XIX – на поч. XX ст. – містечко в Звенигородському повіті Київської губернії.

Єврейське населення Вільшан: 1847 р. – 689 євреїв, 1861 р. – 850 (22%), 1897 р. – 1233 (20%), 1923 р. – 916 євреїв, 1939 році – 195 євреїв, 1993 р. – 1 єврей.

У 1867 році в Вільшанах діяла синагога.

Основними заняттями єврейського населення в 19 – поч. 20 ст. були ремесла та торгівля. В 1914 р. у Вільшанах євреям належали аптека та 45 торгових крамниць, включаючи всі 11 бакалійних та три невеликі галантерейні магазини.

До 1900 р. у Вільшанському повіті проживало 1953 євреїв (11%). У 1914 р. членами селянської ради були Хаїм-Герш Мордкович Лабскір та Хаїм-Юдко Мошкович Духовний.

В 1914 р. у Вільшанах діяло дві синагоги.

Єврейська громада Вільшан постраждала під час Громадянської війни у Росії. У квітні 1919 банда отамана Зеленого влаштувала погром у Вільшанах.

У документах Джойнта за 1923 згадується Вільшанська єврейська самооборона. Також згадуються активні члени – Грш Етізон та Лейзер Борішанський.

У 1920-х роках місцевим шойхетом був Бенціон Янкелевич Козаровицький, рабином – Арон Давидович Тубельський, а кантором у містечку – Піня Меєрович Миропольський.

1925 року вихідці з Вільшан заснували у Херсонському повіті єврейські сільськогосподарські організації (колшкіри): „На новому шляху” у складі 92 осіб, „Новий шлях” – 60 осіб, „Оновлене життя” – 73 особи.

У 1920–1930-ті роки більшість євреїв покинула Вільшани.

У 1920-х роках у селі було відкрито єврейську школу. Одним із її вчителів був Лев Йосипович Уманський.

Обидві синагоги було закрито у 1923 р. Згодом перша використовувалася як клуб, а друга стала складом.

Більшість євреїв-чоловіків були ремісниками: ковалями, шевцями та цирульниками. Усі жили дуже скромно. У кожній сім’ї було від трьох до п’яти дітей. Батьки приділяли дітям багато уваги, стежили за їх навчанням та після закінчення школи завжди намагалися відправити дітей на подальше навчання.

З початком війни багатьом сім’ям вдалося евакуюватися, але ті, хто не зміг дістатися лівого берега Дніпра, потрапили до оточення і були змушені повернутися. Німці організували поліцію із місцевих українців. Вони вивісили плакат „Євреям та собакам на вулицях не з’являтися”.

Ось деякі прізвища тих, хто був в окупації.

Сім’я Уманських. Лев Йосипович із дружиною Бронєю та дітьми Ніною, Асією, Іллею та Ароном. Вижили тільки Ніна та Ася.

Сім’я Комарницьких. Давид (інвалід Першої світової війни) з дружиною Рахиллю та дочками Манею та Ніною. Вижила лише Ніна.

Фішел Камінський з дружиною та прийомним сином Григорієм Басовським.

Першими в селі були розстріляні колишні активісти, члени партії та євреї (всього сім осіб), серед яких були Лев Уманський та Л. Зойфер.

У жовтні 1941 поліцейі зібрали всіх єврейських чоловіків від 30-ти

років і старше біля сільради. Вони заявили, що їх відправляють на роботи. Увечері їх відвезли у невідомому напрямку та розстріляли. Місце розстрілу досі не встановлено. Решту євреїв, близько ста жінок і дітей, зібрали в гетто.

Гетто складалося із чотирьох сусідніх будинків. Кожен приносив із свого будинку все, що міг. Євреям заборонялося спілкуватися із місцевим населенням. Близько 100 людей було збито до купи під контролем українських поліцаїв. Щоранку євреїв перераховували. Їм одягали на правий рукав жовті пов’язки із нашитою зіркою Давида. Молодих в’язнів виводили працювати.

5 травня 1942 р. поліцейі вивели людей із будинків і повели їх на площу біля школи. Там уже стояли візки для дітей та старих людей. Усіх євреїв відвезли до в’язниці у Звенигородці.

Наступного ранку працездатних ув’язнених відправили до трудового табору до села Неморож. Проте більшість залишилася у Звенигородці і була розстріляна разом із місцевими євреями у червні 1942 р. Серед них було 45 євреїв із Вільшан.

Українка Софія Костиця всю війну ховала у Вільшанах єврея Наума та його матір (прізвище її невідоме).

Вільшани були звільнені Радянською Армією 5 лютого 1944 р.

В окупації вижили лише тринадцять євреїв Вільшан. Після війни у селі жило кілька єврейських сімей.

Село **Орловець** засновано 1604 р. З 1793 – у складі Російської імперії. У 19 – поч. 20 ст. – містечко Черкаського повіту Київської губернії.

У 1840 р. в Орловці проживало лише 12 євреїв (2%), 1864 р. – 38 євреїв (1%).

До кінця 19 ст. чисельність єврейського населення зростала, і вже 1896 р. в містечку діяла синагога. У довіднику 1913 р. вона згадана як молитовний будинок.

Заняття єврейського населення у 19 – поч. 20 ст. – ремесла та дрібна торгівля.

У 1913 р. євреям належали єдина в містечку аптека, 10 із 15 бакалійних лавок, єдина борошняна.

Одним із основних промислів містечка була торгівля лісом, у якій також було зайнято багато євреїв. Їм належали 20 із 26 лісових складів.

12 травня 1919 р. в Орловці стався погром, влаштований загонами отамана Григор’єва. У тому ж році погром учинили частини Добровольчої армії.

(Продовження в наступному номері)

 Проект „ТУРБОТА ПОКОЛІНЬ – ХЭСЭД ДОРОТ” було створено та працює за підтримкою „Джойнт” (JDC) – провідною єврейською міжнародною гуманітарною організацією, яка понад 30-ти років допомагає нужденним євреям і розвиває єврейське життя у країнах колишнього Радянського Союзу. Детальну інформацію про JDC ви знайдете на сайті: www.JDC.org	 Цдака ЧОБЄФ „Хесед-Дорот”.	 Сайт ЧОБЄФ „Хесед-Дорот”.	 Сторінка ЧОБЄФ „Хесед-Дорот” в мережі Фейсбук.
 Соціальні послуги для підопічних (жертв нацизму) ЧОБЄФ „Хесед-Дорот” надаються за підтримки гранту від „Конференції з матеріальних претензій єврейського населення до уряду Німеччини”.	 9 786177 233670	Газета „Разом–Інейнем”. Засновник – Черкаський обласний благодійний єврейський фонд „Турбота поколінь – Хесед Дорот”. Ідентифікатор медіа – R30-03581. Адреса редакції: 18010, Черкаси, вул. Богдана Хмельницького, 66. ☎ (0472)37-70-79, 54-41-48; 54-43-11. e-mail: inejnem20@gmail.com http://hesed-dorot.ck.ua Надруковано в смт. Чорнобай. Наклад 800 прим. Розповсюджується безкоштовно. Підписний індекс 90781..	
Наші спонсори: Єврейська Федерація Великий МетроВест Нью-Джерсі та Міжнародна громадська організація Центр „Джойнт”.		Прохання поводитися з цим виданням акуратно – в ньому є слова Тори.	